

Mihai MATEI

I.D. MARIN ȘI PEDAGOGIA LUI CREANGĂ

Anul acesta s-au împlinit 25 de ani de la moartea profesorului, cercetătorului și publicistului I. D. Marin, iar în 2012 se vor sărbători 100 de ani de la nașterea sa. Cu ocazia acestor comemorări și aniversări am socotit necesar să ne amintim de preocupările sale științifice, reeditarea în acest an a unei lucrări ale sale oferindu-ne un fericit prilej. Când I. D. Marin termina Școala Normală de Băieți de la Botoșani (era în anul 1930), pe diploma sa de învățator, Tiberiu Crudu nota: „Fire de moldovean isteț și mucalit, cu darul scrisului. Se va ridica iute dacă va fi mai dârz și mai puțin visător. Mereu însă trebuie să învețe și să fie la curent cu tot ce-i poate ajuta talentul înnăscut.” Înțelegând aceste aprecieri, tânărul învățator studiază, scrie, câștigă concursul literar „Simeon Labin”, îndrumat fiind și de profesorul N. Răutu, înjghebează, de pe acum, o bibliotecă, dă diferențele de studii, la Liceul Internat, din Iași, și obține diploma de bacalaureat, în 1935, și tot în acest an se înscrie la Universitatea din Cernăuți, pe care o urmează între anii 1935-1939.

Teza de licență, pentru filologie, are ca temă *Samson Bodnărescu, viața și opera sa* și este apreciată cu calificativul *Foarte Bine*. A doua licență, în pedagogie, sociologie și psihologie, o obține cu teza *Pedagogia lui Creangă*, notată cu același calificativ. În urma studiilor universitare cernăuțene, a audiat cursurile lui Lecca Moraru, I. Nistor, C. Narly și Romulus Căndea. I s-a propus să rămână asistent, dar din motive materiale se întoarce la Stâncești. Funcționează ca învățator, în satele Vulpășești, județul Roman, Baisa și Agafton, județul Botoșani. Este mobilizat, pe 22 iunie 1941, și trimis pe frontul de răsărit, cu gradul de locotenent, luptând până pe 5 aprilie 1943, în Regimentul 8 Roșiori. Pentru faptele sale, în 1942, este decorat cu Ordinul „**Coroana României**”, cu spade, în grad de cavalier, și panglică de „Virtute Militară” (conform Certificatului nr. M.299, din 10.XI.2006, emis de Ministerul Apărării – U.M. 02405, Pitești). A murit având gradul de căpitan în rezervă. Revista *România Eroică*, din ianuarie-martie 2009, sub semnătura col. Florea Macovei, îi consacră un articol omagial la rubrica „Veterani din județul Botoșani”.

Întorcându-ne în timp, să consemnăm faptul că începe activitatea ca învățator în anul 1948, la Școala generală din Agafton, apoi, ca profesor, la Sulița, iar din anul 1954 este transferat la Școala generală Stâncești, unde a funcționat fără întrerupere până în anul 1974, când trece, pentru limită de vârstă, la pensie. În anul 1946, susține examenul de capacitate, apoi gradul II, în anul 1969, an în care, prin Ordin al Ministrului, i se acordă titlul de „Profesor evidențiat”. În 1972, în urma unui nou examen, obține și gradul didactic I. Încheiem aceste precizări, în completarea celor scrise de noi în *Luceafărul* nr. 4 (28), din aprilie 2011, mai adăugând totuși un mic fragment din ziarul *Munca* nr. 7921, din 8 mai 1973, scris de redactorul V. Bogdan, în articolul „Cărturar de Stâncești”. Iată acest fragment: „I.D. Marin nu este un intelectual în accepția curentă a cuvântului, ci este un erudit, unul din rarii oameni care știu multe, foarte multe lucruri, dar nu-și fac din aceasta o carte de vizită”.

Completând astfel portretul celui ce a fost I.D. Marin, vom înțelege și mai bine profundele și înțeleptele sale aprecieri și concluzii, din studierea și interpretarea operei pedagogice a lui Creangă, înregistrate în recent-republicata carte *Pedagogia lui Creangă*. Acest lucru l-a făcut Editura 2011 Princes Edit, în colecția „Biblioteca Ion Creangă”, coordonată de academicianul Mihai Cimpoi. Cartea este, deci, teza sa de licență, publicată în anul 1941, când, cum se știe, începuse participarea României la Al Doilea Război Mondial. Noua ediție se bucură de o prefață a academicianului Mihai Cimpoi, care demonstrează actualitatea „strategiilor narative crengiene, în contextul postmodernității noastre, dimpreună, bineînțeles, cu strategiile sale pedagogice”. „...Scriitorul Creangă face educație cu mijloacele sale pedagogice. El nu predă lecția, ci povestește cu har de mare povestitor. Dubla ipostază institutor-scriitor îi face arta pedagogică originală, surprinzătoare prin noutate” – spune academicianul Mihai Cimpoi.

Scriitorul-pedagog crede în rânduiala providențială, având convingeri deterministe, valorizează experiența copilăriei timpurii, recunoscând, ca și adepții psihanalizei, rolul sinelui arhaic în confruntarea permanentă cu contextul social. Metodele lui Creangă, se spune în această prefață, „devansează metodologia modernă centrată pe copil și metodele activ-participative preferate de pedagogia de astăzi. Aceasta presupune o activitate personală a elevului, care e considerat agent al propriei sale învățări, fapt care evidențiază caracterul idiosincronic al întregului proces de învățare”. Cartea lui I. D. Marin prezintă aceste metode activ-participative, aplicate de Creangă, cu tehnicile de activare de care dispunea la vremea sa, școala acestuia fiind premergătoare școlii active românești. I. D. Marin a dorit și a reușit ca, prin cartea sa, să pună în valoare și activitatea lui Ion Creangă, ca pedagog, deoarece fusese în această calitate mai bine de 20 de ani și prin manualele sale didactice s-a făcut cunoscut în România, înainte de a-și scrie și publica „Poveștile” și „Amintirile”.

Mărturiile contemporanilor, inclusiv ale foștilor săi elevi, cercetași și chestionași de I. D. Marin, ni-l prezintă pe Creangă nu numai ca pe un învățător de frunte, dar din amintirile tuturor „sclipesc pentru Creangă calități innăscute de pedagog ales”. Profesorul din Stâncești combate, cu argumente solide, părerile lui Garabet Ibrăileanu și ale lui George Călinescu despre faptul că, spuneau ei, deși Creangă trece drept pionier al școlii noi, „ca pedagog nu simbolizează nici un principiu...” „El e un dascăl de țară cu mult bun simț și cu talent, care întreabă în dreapta și în stânga cu multă râvnă și face tot cum îl taie capul”. I. D. Marin, cunoscând în profunzime opera literară și activitatea didactică ale lui Creangă, afirmă că George Călinescu „situat pe o altă treaptă socială, n-a putut înțelege că «bivolul de geniu» al domniei-sale a fost un om, a fost cineva, deși nu s-a purtat elegant și a trăit în bojdeuca aceea din mahalaua Țicăului”.

În *Pedagogia lui Creangă*, I.D. Marin ne prezintă mai întâi *Viața lui Creangă*, la Humulești, începuturile școlii cu dascălul Vasile A. Ilieaiei, continuând la Broșteni, la Școala primară din Târgu Neamț, cu învățătorul Popa Duhu, mergând apoi la „fabrica de popi” din Fălticeni și continuând cu Seminarul din Socola, până ajunge diacon la biserica socrului său, „Patruzeci de Sfinți”, din Iași. Urmează și cursurile Școlii preparandale la Trisfetitele din Iași, organizate de tânărul Titu Maiorescu. Aici, el avea deja 25 de ani și înțelegea mai bine ce se preda decât toți colegii săi. La 15 septembrie 1864, este numit titular la Școala de la Trei Ierarhi. A fost diacon și la Biserica Golia, iar în 1870 se mută la școala din Sărărie, lucrând cu clasa I.

La 10 octombrie 1871 s-a hotărât suspendarea temporară a sa din diaconie, pentru că își tunsese barba și pletele și trăsesese și cu pușca în ciorile de pe Biserica Golia. Dând jos anteriorul și potcapul, umblă la școală și peste tot în haine de târgoveț, având pe cap o pălărie mare, cum obișnuiau preoții din Bucovina. La 1 iulie 1872, ministrul școalelor, Cristian Tell, a hotărât suspendarea lui Creangă și din învățământ. Nemaifiind nici diacon, nici învățător, deschide un debit de tutun, având în același timp și ceva lecții de profesor privat la Liceul Nou. Se mută acum, în octombrie 1872, în locuința sa din Țicău, cumpărată de câțiva ani.

Aceste lucruri sunt prezentate detaliat de cercetătorul și pedagogul I. D. Marin în *Pedagogia lui Creangă*. De acum, spune profesorul din Stâncești, Creangă se va ocupa de manualele didactice care, fiind cerute, îi vor aduce venituri destul de frumoase. Căzând însă ministrul Tell și venind Maiorescu ca ministru la Instrucția Publică, Creangă este reprimat în învățământ și, la 1 septembrie 1874, este numit la Școala nr. 2 de băieți, din Păcurari. Tot acum, se împrietenește cu revizorul școlar Mihai Eminescu, care îl introduce în Societatea „Junimea”, în 1875, și dă publicității „Poveștile” și „Amintirile” care l-au ridicat între cei mai mari scriitori ai neamului românesc. În anul 1878, pentru activitatea didactică, Creangă primește distincția „Bene Merenti” clasa a II-a, iar în 1883 – decorația „Cavalier al Ordinului Coroana României”; el însă nu le-a purtat niciodată. Filozoful Vasile Conta, venind ministru al școlilor, între 20 iulie 1880 și 10 aprilie 1881, îl numește pe Ion Creangă membru în Consiliul Permanent al Instrucțiunii. De pe acum încep să se îndesească atacurile de epilepsie, stând în repetate rânduri în stațiunea Slănic, dar boala se agravează mereu și în seara zilei de 31 decembrie 1889 „când copiii umblau cu uratul, iar satele vuiau de clopote, tălânci și buhaie, Creangă își dete sufletul și scăpă de toate” – spune frumos domnul I. D. Marin.

Starea Pedagogia lui Creangă are două părți și mai multe capitole. În prima parte analizează *Starea culturală a sfârșitului de secol al XIX-lea din România*, ca urmare a nevoii de a pune bazele României moderne, diferite legi de organizare a vieții de stat, dar și cu gâlceava dintre partide, toate acestea petrecându-se într-o lume dezorientată, dar dornică de transformare, inclusiv prin importarea modei din Apus, cu laturile ei bune și cu păcatele ei. Era acum vremea când Eminescu scria *Epigonii* și când Titu Maiorescu preciza că „Înainte de a avea învățători sătești, am făcut școli prin sate, și înainte de a avea profesori capabili, am deschis gimnaziile și universitățile și am falsificat instrucția publică” (*Critice*, vol. I).

Este apoi analizată *Starea școlilor primare*, cu criza de localuri și de învățători, puțini și slab pregătiți. Se oprește la Școala Preparandă din Iași și face referiri cu privire la organizarea acesteia. Sunt trecute în revistă metodele de predare, folosirea cărților, numite „bucoavne”, introducerea metodelor lancasteriene și sunt reliefate modificările făcute de Ion Creangă.

Sunt analizate manualele didactice folosite și se prezintă detaliat *Abecedarul* elaborat de Ion Creangă, V. Receanu și Gh. Grigorescu, toți învățători la Școala Primară „Trei Ierarhi”. Aceștia li s-au adăugat Gh. Enăchescu și A. Simionescu, foști preparanți și apoi învățători în Iași, precum și N. Călinescu, normalist din județul Iași și pedagog la Școala Preparandă. Toți au pus în *Abecedar* experiența și rezultatele foarte bune obținute la clasele la care predau.

Abecedarul scos s-a intitulat „*Metoda nouă de scriere și cetire*” și a apărut în 1868, cu un preț de 43 parale sau 33 de bani, fiind cel mai ieftin abecedar pe vremea aceea. A doua ediție apare în același an (1868), iar în 1871 era ediția a V-a, fiind scoasă în 36.000 de exemplare. În 1893, apare ediția 23, cu un număr de 527.000 volume vândute. În 1871, autorii pomeniți mai sus scot de sub tipar și cartea de cetire, cu titlul *Învățătorul copiilor*, o carte de cetire pentru celelalte clase primare. Titu Maiorescu îi cere lui Creangă să facă mai multe expuneri în fața învățătorilor din sate, pentru ca ei să înțeleagă noile metode de predare. Înțelegând acest lucru, Creangă redactează *Povățuitoriul la cetire prin scriere, după sistemul foneticii*, aceasta fiind socotită prima „*Metodică*” din țară scrisă pentru clasa I primară.

I.D. Marin trece în revistă și se oprește cu răbdare la capitolul „*Polemici pentru apărarea manualelor didactice ale lui Creangă*”. Replici ironice, bine argumentate sunt date de Creangă lui I. Nădejde și A. Gorjan, care criticau formal aceste manuale, și acestea sunt dovada de bun pedagog a marelui povestitor. Creangă, dându-și seama de superioritatea sa ca învățător, de superioritatea manualelor sale didactice, când abecedarele s-au înmulțit, celelalte fiind făcute mai ales din interes de câștig, făcute de oameni străini de școala primară, el propune Ministerului să pună pe fiecare autor „la probă”, într-o școală primară, ca să-și predea fiecare câteva lecții din abecedarul pe care pretindea că l-a făcut. „Este o mare deosebire, spunea Creangă, între a fi om învățat și a fi învățător”.

În partea a doua a cărții sunt analizate de autor, pe larg, ideile pedagogice ale lui Creangă, detaliind probleme ca: „*Posibilitatea și limitele educației*”, „*Idealurile educației*”, „*Mijloacele educative*”, „*Comunitatea pedagogică*” și încheie cu „*Valoarea de actualitate a pedagogiei lui Creangă*”. I. D. Marin își încheie cartea spunând: „oricât de puțin am face zilnic (din sfaturile și recomandările lui Creangă – n.MM), va însemna o satisfacție *post-mortem* pentru **marele nostru învățător al neamului**, care ne observă tot mai mult din lumea umbrelor” (*Pedagogia lui Creangă*, Editura Cuguetarea George Delafras, București, 1941).

Profesorul de istorie I. D. Marin a participat la săpături, alături de arheologii Adrian C. Florescu și Simion Rață, când s-a descoperit Complexul de cetăți traco-getice de la Stănțești (sec. VII-V î.Hr.). A adâncit apoi multe probleme din istoria evului mediu românesc, cu accent pe această parte de țară. I. D. Marin a fost membru activ al Societății de Științe Istorice, Filiala Botoșani, remarcându-se prin numeroase cercetări, elaborarea de studii și articole privind istoria orașului Botoșani, a județului, susținând comunicări științifice la sesiunile și simpozioanele organizate de Societate și Muzeul Județean. Prezentăm câteva din lucrările sale elaborate și publicate: „*Evoluția situației țărănimii, între anii 1804 – 1866*” (în *Culegere de studii și articole de istorie*, vol. III, București, 1961); „*Primii 30 de ani din viața școlilor comunale din județul Botoșani (1864 – 1894)*” (în *SAI*, București, 1966); „*Contribuții la studierea curților domnești*

din Moldova” (în *SAI*, vol. IX, București, 1967); „*La trecătoarea Botoșanilor, în 1538*” și „*Botoșani, apanaj al doamnelor Moldovei*” (în „*Istorie și contemporaneitate*”, Botoșani, 1969); „*Botoșanii, de la începuturile sale, până la jumătatea secolului al XVIII-lea*” (*Hierasus*, anuar, 1981); „*O ctitorie a Țării Românești, în Moldova, din secolul al XIV-lea: Mănăstirea Doamnei, de lângă Botoșani*” (*Hierasus*, anuar, 1986); *Eminescu la Ipotești*, Editura Junimea, Iași, 1979; *La Ipotești, pentru Eminescu*, Editura Agata, Botoșani, 2005.

De fapt, viața și opera lui I. D. Marin sunt dovada unui spirit înflăcărat, dornic de cunoaștere, devenit enciclopedist și un apostol în adevăratul sens al cuvântului. Publicist, istoric și istoric literar, a lăsat posterității o zestre spirituală ce merită cercetată și valorificată.

I.D. MARIN AND HIS *PEDAGOGY OF I. CREANGĂ*

(Summary)

In his article, the author presents the biography of teacher I. D. Marin, from Stâncești – Botoșani, and analyses the main educative work of the school-master: *Pedagogy of I. Creangă*, Cugetarea – George Delafras Publishing House, Bucharest, 1941, reprint in 2011.